

smaald wordt op de begrippen van zonde en verlossing, en het mag ons eveneens aangenaam in de ooren klinken als ook Kagawa op ernstige manier over deze dingen spreekt, misleiden mag ons dit niet.

Ontdaan van alle uiterlijke franje, en van alle schoonklinkende woorden wordt hier een christendom aangediend, dat geheel is een evangelie naar den mensch. Hier is alle ergernis en dwaasheid van het evangelie verdwenen.

Jezus Christus is enkel de mensch, die wel boven de anderen uitsteekt, en die voor het verheven Ideaal van miljoenen en miljoenen menschen gelden kan, maar meer toch ook niet.

En zoo bieden Kagawa's betoogen ons niet meer dan een levenloos geraamte, misschien naar veler oordeel wel mooi van vorm, maar toch zonder waarde. Dit is juist het groote wonder dat de christen heeft te belijden: God is geopenbaard in het vleesch. De verborgenheid van die godzaligheid is groot. En het Woord is vleesch geworden, zoo roept Johannes in heilige verrukking uit: en heeft onder ons gewoond, en wij hebben Zijn heerlijkheid aanschouwd, een heerlijkheid als des eniggeborenen van den Vader, vol van genade en waarheid. (Joh. 1:14.)

En nu loopt hier de scheidslijn tusschen geloof en ongeloof: Zoo wie beleden zal hebben, dat Jezus de Zoon van God is, God blijft in hem, en hij in God. (1 Joh. 4:15.)

H.-K.

H. M.

UIT DE SCHRIFT

Jezus werd ontroerd in den geest....

Jezus deze dingen gezegd hebbende, werd ontroerd in den geest en betuigde, en zeide: Voorwaar, voorwaar Ik zeg u, dat een van ulieden Mij zal verraden. Joh. 13:21.

De voetwassing is nu door den Heere Jezus volbracht en Hij heeft tot Zijn discipelen gezegd, waarom Hij hen de voeten heeft gewassen. Zooals zij rein zijn van het stof, zoo zijn zij ook rein van de zonden om het woord, dat Hij tot hen gesproken heeft.

Zij zijn rein; helaas, de Heere Jezus moet er bij voegen, dat zij niet allen rein zijn. Er is een verrader onder hen, en daarom moet de Heere een uitzondering maken voor dien eenen, voor wien het beter geweest ware, dat hij nimmer geboren ware; daar is een verrader onder die twaalf.

Wat is dat erg, een van die twaalf een verrader! Het is zoo erg, dat, als onze Heere Jezus dien verrader wil aanwijzen, de Schrift, die belijdt, dat Hij een volkomen-menschelijke natuur heeft aangenomen, van Hem zeggen moet, dat Hij ontroerd werd in den geest.

Hoe begrijpelijk is dat, dat Hij ontroerd werd in den geest!

Nog zal Hij Judas in Zijn groote genade de gelegenheid geven tot bekeering, want niet terstond wordt hem de plaats onder de discipelen ontnomen, maar Hij weet toch, dat het alles vruchteloos zal zijn, dat Judas door zal gaan en dat de Satan door zal gaan en dat de Schrift vervuld zal worden, die getuigt had, dat de man Zijns vredes, op welken Hij vertrouwd, die Zijn brood at, de verzenen tegen Hem grootelijks zou verheffen. En daarom wordt Hij ontroerd in den geest.

Al Zijn werk is vruchteloos geweest. Biddend heeft Hij overwogen, of Hij dien Judeër zou opnemen in den apostelkring, in hoogst eigen persoon heeft Hij telkens aan dezen Judas Zijn Woord bediend, Hij heeft tot hem gesproken door gelijkenissen, Hij heeft hem macht gegeven duivelen uit te werpen, Hij heeft hem toegestaan allerlei ziekten te genezen, Hij heeft hem Zijn macht getoond in al Zijn wonderen, zoo juist heeft Hij hem nog de voeten gewassen en straks zal Hij hem nog eens Zijn genade betoonen in het uitspel... maar al Zijn werk is vruchteloos geweest, Hij heeft dezen Judas niet kunnen bekeeren.

Meer nog, door Hem wordt deze Judas een verrader.

Wie weet, misschien heeft deze Judas zich ook biddend tot Hem gewend... in elk geval, Hij is bekoord geweest door de prediking van Jezus, dat het koninkrijk nabij was gekomen, en hij heeft mee willen doen, mee willen arbeiden aan de afwerping van het gehate juk der Romeinen. Blijde heeft hij gezien naar de wonderen, die Hij deed; zoo iemand zou dat grootsche werk wel gelukken! Enthousiast heeft hij zich verheugd over de wondermacht, die hij zelf ontving en met vreugde vermeide hij zich in de toekomst, die zou aanbreken als Hij op een troon zou zitten, regerend over Israël, en zijn apostelen naast Hem deelend in Zijn eer. Maar zoo is Judas niet gebleven. Hij heeft met verwondering gehoord, dat zijn Meester niet een aardsch koninkrijk begeerde, dat Zijn rijk van deze aarde niet was, met orgernis heeft hij gezien, dat Hij een kroon afwees, met toenemen haat heeft hij bemerkt, dat die Jezus, dien hij met zooveel vreugde begroet had, Zich op weg begaf naar Jeruzalem om te sterven, een Messias, die sterven gaat! En toen is hij Hem gaan-haten

en langzamerhand is de Satan in zijn hart komen wonen en allengs kwam het plan, Hem te verraden, Hem over te leveren in de handen van Zijn vijanden, Hem, die hem zoo bitter had teleurgesteld en zijn geldgierig hart bedacht met blijdschap, dat hij dan nog zooveel winst had door den ondergang van dien man.

Jezus werd ontroerd in den geest... Hij had dezen man niet kunnen bekeeren, ja, door Zijn prediking en werken kwam deze man tot het verraden van den Messias. Met ontroering overdenkt Hij, hoe schrikkelijk dat is en welke erge straf over dezen verrader zal komen.

Onze Heere Jezus kan niet alle menschen bekeeren. Vanwege Judas' ongeloof kan Hij Zijn werk aan Hem niet volbrengen. Meer nog, het zien en tasten en hooren van het Woord Gods, dat aan Judas beschoren werd, wordt hem tot een oordeel. Zijn hart verhardt zich en hij doet, wat minder bevoorrechten niet kunnen doen.

O, heerlijkheid der voorrechten! Maar ook, o bittere ernst der voorrechten! Wie zou zich niet ontroeren in den geest, als hij dat ziet? Het Woord Gods, dat ten leven is of ter verstokking.

En wie zou zich niet ontroeren in den geest? Een van u zal mij verraden, en dan vragen de discipelen: „Ben ik het, Heere?” Geen hoogmoed, dat zij het niet zullen zijn, want wie is tot link en zinken niet ieder oogenblik gereed?

Eén van u... Het eenige is, dat wij vragen: Heere, bewaar mij!

M.

M. Vr.

KERKELUK LEVEN

De mystiek ter tafel.

In den laatste tijd komt onder ons met eenige schuchterheid de vraag ter sprake, wat te denken is van de mystiek, en, of ze geen verdwijningsgevaar loopt.

Of daarbij steeds ieder, die zich van den term bedient, rekenschap geven kan van zijn bedoeling daarmede, staat nog wel te bezien.

De aanleiding tot het opnieuw bespreken van de vraag, of „mystiek” goed dan wel kwaad is, schijnt te liggen in enkele uitspraken van den laatste tijd, opgenomen in de kerkelijke pers. Er zijn er, die de vrees koesteren, dat verzet tegen den term mystiek, of ook tegen bepaalde „vormen” ervan, uitloopen zal op een ontkrachting van ons Christelijk leven, op verstening en vervlakking, ja, op „een oordeel der magerheid”, hetwelk God dan zou laten gaan over onze „zielen”. Dezen laatste term kent men uit Ps. 106 vs 15. Onze Statenvertaling zegt daar het volgende: „Toen gaf Hij hun hunne begeerte; maar Hij zond aan hunne zielen een magerheid”. Prof. Noordzij evenwel vertaalt dit vers als volgt:

Hij gaf hun wat zij vroegen,

maar zond de uitdrukking in hun lijf.

Wij zullen niet tusschen de Statenvertaling en Noordzij richten, omdat het ons ten overstaan van de hedendaagse exegetische progressie overbodig lijkt. Wel merken we op, dat wie progressie bedoelt ook in onze kerkelijke spraak, gelijk in ons verstaan van de Heilige Schrift — het één staat nimmer los van het ander — wat voorzigtiger zal moeten zijn met dit „oordeel der magerheid” dan vaak het geval geweest is, onlangs nog in „Credo”.

Intusschen, dit is het voornaamste niet. Dit ligt elders. Men wil het weer opkomend verzet tegen bepaalde uitingen van mystiek toetsen onder het gezichtspunt van het alternatief: „ware of valsche mystiek”. Daarbij wordt dus uitgegaan van de gedachte, dat mystiek in elk geval goed kan zijn; dat het woord niet tusschen aanhalingssteekens behoeft te staan, als men er een werk Gods in ons onder begripen wil; en dat men alleen maar heeft te waken tegen excessen, overdrijving, ontarding enzovoorts. Daarbij ziet men dan weer gebeuren, wat al eeuwen lang het geval geweest is: de één legt de scheidslijn tusschen ware en valsche „mystiek” hier, de ander daar; en een einde aan de debatten komt er maar niet.

Toch is het goed, er aan te herinneren, dat er ook een andere probleemstelling mogelijk is. In heel de geschiedenis der filosofie, en ook van veel quasi-theologie, treft men het verschijnsel der „mystiek” aan op een manier, die ieder waarlijk gereformeerde wel kopschuw maken moet. „Mystiek” is dan niet een term, die op een bepaalden voorstelling, of gedachten-inhoud, noch ook een term, die op bepaalde oefeningen van geloofsgemeenschap met God aan de hand der Schriften wijzen wil, doch ze wordt meer dan eens een aanprijzing van een bepaalden kennis-weg. Tegenover de kennis, die men omtrent God hebben kan onder inwerking, en op gezag van Gods Woord-openbaring, neergelegd in de Schrift, en verstaan en gereproduceerd in de belijdenis, stelt dan de mysticus zijn bewering, dat hij God kan kennen door het „gevoel”.

„Gevoel” is dan zelf weer een term, die velen op een dwaalspoor brengt; ook een man als Brunner. Ze meenen, dat de mysticus een „gevoelig” mensch is, gauw aangedaan, klein geworden onder de aanraking met God, verteederd door de liefde, en bewogen van gemoed. Geen wonder, dat het beeld van dezen mysticus de menschen aantrekt; vooral hen, die met een wel-

bekend veelbetekenend gebaar plegen te wijzen naar hun hoofd, en naar de plaats waar hun hart ligt, om dan te verklaren, dat „het” niet in het hoofd moet zitten, maar een beetje lager, in het hart.

Toch is het niet juist, dat de mystiek, voor zoover zij een bepaalden kennisweg propageert, steeds „gevoelig” is in den straks onschreven zin. Er zijn mystici, die van zulk „gevoel” letterlijk niets moeten hebben. Het zijn dikwijls geraffineerde intellectuelen; in het onderscheiden zijn het vaak volleurde scholastieken, en van „gevoelige” aandoeningen, die het zenuwleven raken, zijn ze vaak diep afkeerig. Neen, wat zij bedoelen met hun „gevoel”, is meestal niet anders dan: „een vermogen tot onmiddellijke kennis”. Onmiddellijk, „ohne Mittel”, wil zeggen: zonder middel, nader: zonder middel van reflexie, zonder het middel van Schriftstudie, zonder het middel van boeken, letters, verstandelijke begrippen, zonder eenig discursief denken; wel noëtisch, maar niet dianoëtisch. De mysticus — o zeker — bedient zich ook wel zelf van het menschelek woord, maar hij laat toch duidelijk doorschemeren, of zegt het ook ronduit, dat dit menschelek woord tenalotte maar gebrekkig is, ja, dat het woord de groote sta-in-den-weg is. Hij gebruikt het woord wel om aan de zwakken, die nog aan de letter gebonden zijn, iets mee te deelen, of hun iets te doen schemeren van de verheven werkelijkheid, die hijzelf buiten alle Schrift en letter om „ervaren” heeft, doch hijzelf weet bijzonder goed, dat die sublieme werkelijkheid zelf boven dat laag-gelegen niveau ligt, waarop de menschen van lager orde redeneeren, disputeeren en hun controversen met elkaar uitvechten.

Daarom ontstaat er ook in den loop der eeuwen tusschen den mysticus en den gereformeerde een verwoede strijd. De gereformeerde zegt, dat de Schrift „supremus iudex controversiarum” is. En hij houdt dus de Schrift, d.w.z. dat boek met louter letters, voor hoogsten rechter inzake geschillen over het geloof. En juist om zulk een „hoogsten” rechter licht de mysticus. Hoe zou de letter, hoe zou een boek van letters ooit supremus iudex, hoogste rechter kunnen zijn? Als men werkelijk den zegen van een „hoogste” rechtspraak hebben wil, dan kan dat niet daar zijn, waar met letters wordt gewerkt. Wanneer God tot het geven van Zijn „hoogste” rechtspraak tegenover ons menschen zich verwarden wil, dan werkt Hij niet met geschreven letters, die hoogstens in de voorbereidingsklas van de school der genade te pas kunnen komen, doch dan komt Hij met „on-middellijke” inspraken in 't gemoed. En zulke inspraken zijn kwesties van het (mystieke) „oogenblik”; niet van de continuïteit, waarin men met boeken, begrippen, syllogismen werken kan.

Zoo wordt deze mystiek afkeerig van alle letter, ook al bedient zij zich er van, bij wijze van noodhulp. De waarheid zelf heet hier boven alle tegenstellingen verheven, ook boven de logische tegenstelling van waar of onwaar, ook boven de ethische tegenstelling van goed of slecht.

Ieder zal toegeven, dat de mystiek, optredende met zulke leuzen, hoogst gevaarlijk, onschriftuurlijk en rechtstreeks ongereformeerd is. Als onze vadersen spraken — ik denk weer aan de bekende Synopsis — over de Heilige Schrift, dan noemden zij haar: „supremus iudex controversiarum”. En het verband, waarin zij dat doen, laat geen twijfel over omtrent hun bedoeling. In de Synopsis¹⁾ wordt God vergeleken met een koning of keizer, die geroepen wordt, uitspraak te doen in civiele gedingen, tusschen zijn onderdanen gerezen. Zulk een koning of keizer kan dit op tweeërlei manier doen, aldus de Synopsis. Er zijn gevallen, waarin Zijne Majesteit persoonlijk ter rechtszitting verschijnt, en met de twistende partijen van mond tot mond kan handelen, om daarna ook mondeling vonnis te vellen. Maar er zijn ook andere gevallen. De koning of keizer kan verhinderd zijn, zelf aanwezig te zijn. Dan doet hij de zaak schriftelijk af, en dan moet niemand zeggen, dat zulk een schriftelijke uitspraak minder gezag heeft dan een mondelinge, want dit zou neerkomen op incompetent-verklaring van Zijne Majesteit. Hij is wel degelijk in staat, een rechtvaardig, zuiver, beslissend, „hoogst” vonnis te vellen over de bestaande controversen, ook wanneer hij op een afstand blijft, en de zaak schriftelijk afwerkt.

Let nu op, op welke wijze dit beeld, dat ieder duidelijk is, toepasselijk verklaard wordt, eenzijdig door den mysticus, anderzijds door den gereformeerde. Noem het geval, waarin de koning aanwezig is, geval A, en het andere: geval B. De mysticus zegt nu: geval B is altijd daar, waar God spreekt door de Schriften, en ons iets in letters zeggen wil, opdat we verder zouden

1) Synopsis, Disp. V, § 24:

Quemadmodum enim Imperator aliquis aut Rex, non tantum controversiarum civilium est iudex aut voluntatis suae Interpres, quando praesens cum praesentibus loquitur, sed etiam cum per rescripta aut libello hoc facit: sic etiam Deus non tantum summus controversiarum iudex et voluntatis suae Interpres est, quando cum Moise, Prophetis et Apostolis, et per eos ad Ecclesiam est locutus, sed etiam cum per rescripta sua et verbum literis mandatum, voluntatem suam Ecclesiae exponit. Stelt men dergelijke uitspraken tegenover die van Sebastianus Franck, den principieelen verachter van de „letter”, den man, die zich beroept op Eucherius, Salvianus en ook Origenes, d.w.z. op denkers, die de Schrift aan een allegorische „verklaring” onderwerpen, welke op een ander „niveau” lag, en „gekregen” werd, dan waarop men met den „letterlijken” of „grammaticalen” (of „historischen”) zin te maken heeft, dan waardeert men nog des te meer de Synopsis op dit punt; zij stelde in het Corollarium achter de aangehaalde disputatie den „grammaticalen of historischen” zin voorop, als den eenigen „onmiddellijken” (!) en zekeren (!) zin, en sneed alle niet uit de Schrift zelf genomen allegorie den pas af. Tegenover Vasquez en de mystieke theologie wordt hier bewust positie gekozen.

„tasten” na
vervolgt hi
wanneer m
„oogenblik”
hij boven
twisten ove
de, met Go
lijk contact
van lager
den daare
deed zich
apostelen z
bating verr
Zijn Woord
vol-autorita
onze contr
vallen is
hoogste
val A niet
geval B is

Er is v
sprake van
voortgaande
Hepp, hij
trachten in
gaat toch i
het gevaar,
maakt in
en dreigt o
ongereforme
van contin
denk hier a
een voortgi
meede opm

Wie nu l
tijd dienen
is al misve
onze kerke
ging beloop
gezonde my
doet, is du
roepst het o
Het is imm
woord my
welke het v
heeft mee
het kerkel
doordenken
de anderen
zullen zij
of verborge
wil dan ee
voor hen, d
voor den d
waarnemin
listiger is
de oude m
daarom zij
lingen tuss
en het riel
Geest of u
afdoen met
Integendeel
uit ons bin
afkomstig
van dien d
Woord, d.w
ook daarin

Bij dit la
verkommer
voor onze k
deze ding
best doen,
tuurlijk gel
onverstand
schen, die
uit oude se
gesprekken

Daarom v
sprekingen
in een „oog
gehoord”,
loopen doe
gezegd wer

10. is er
ervari
haast
„ziele
noeme
20. blijft
maker
verbet
van h
zielele
zelfsm
30. wordt
ja ver
dergel
• gerofo

En — las
Niemand o
zeer bizond
ling kan v
beuren doe
een kerkho
komende u
langs n
De vraag
voorzienigh

Uit de Carnaval in de Vasten!

Onze zuidelijke landgenooten hebben de carnavalsleut verwisseld met de ernstige stemming van den vastentijd.

Een groote mate van menschkundigheid kunnen wij aan Rome niet ontzeggen; wat kennen zij het menschelijk hart in al die bonte, soms zotte wendingen, in al zijn wisselende behoeften!

Het carnaval steekt zoo heerlijk de draak met onze gewichtheden. Zie dien Gelen Ridder in zijn uniform met gouden tressen, zijn martialen kolbak, zijn rinkelende sleepsabel! Bij het demasqué blijkt hij twintig jaar gezeten te hebben in den zadel van een kantoorstuk! De Jonkvrouw in haar sleepend gewaad, met haar prachtige corsage, ontpopt zich als een dienstster, die amandelbroodjes serveert bij Heek! Een paar avonden hebben zij geleefd in een roes van trols, in een droom van geluk. Dan trekt de Gele Ridder zijn kaalgedragen kantoorpak aan met de kladmouwen, dan verwisselt de Jonkvrouw haar diadeem met het witte mutsje en spelt zij haar nummer op.

Ook wij, protestanten, hebben ons carnaval, maar wij weten het meestal niet. Wat is er vaak een jacht op de witte das, op een preekstoel te staan, een rede te houden, al is het dan maar in het zand van een pasgedolven graf, o, dat carnaval der dwaze veelsprekendheid! Op het kussen van een bestuursfauteuil te zitten, mee te marcheren in de eskadrons van groote mannen, die wij er op-na-houden, mensch, mensch nog aan toe, wat prachtig allemaal! Anderen verschijnen in de kerkvaderpels (met de motballetjes nog in de zakken). O, als de Lieve Heiland komt op ons groote carnaval, als Hij komt om zondaren zalig te maken, wat zal Hij droevig verbaasd staan over ons, kerkvaders! Hij zal Zich niet terechtweten in deze menscheid van de witte das! Ach, zelfs van onze begrafenissen maken wij vaak een carnaval, onder stroomen van welsprekendheid daalt de kist van onzen eminenten broeder ten grave, nadat hij zoovele gewichtige diensten den lande, den volke en der kerke heeft bewezen. Naar onze woorden te oordeelen zou met dit verscheiden de wereldhistorie moeten eindigen, maar de zon gaat op en de zon gaat onder en vele beken gaan uit in de zee, nochtans wordt de zee niet vol! Gods Boek schrijft óók een memoriam: En hij stierf. Meer niet. Dat schreef het Heilige Boek bij Adam en Seth en Methusalah, bij Abraham, bij Petrus en Paulus, bij de allergrootsten, die uit vrouwen geboren zijn en dezelfde grafrede zal Gods Boek ook houden bij eenvoudige lieden als u en ik. En na den dood het demasqué... Dan legt Lazarus zijn domino van lompen af en ligt aan in Abrahams school. Dan slaat de rijke man zijn oogen op in de pijn en zijn domino van purper wordt door de motten gegeten. Maar wij zetten ons carnaval voort alsof er nimmer een demasqué zal komen...

Niet allen zijn even schuldig aan dit carnaval zonder leut. Er zijn menschen, die zichzelf aankleeden en menschen, die aangekleed worden. Ach, de laatsten zijn wel het talrijkst! Goede kerels, lieve vrouwen. Maar men heeft hen zoo lang aan de ooren geteet dat zij eminent waren, geniaal, magistraal, en wat al niet meer, dat zij het ten laatste zijn gaan gelooven. Ach, ik zeg niet dat het zoo erg zou zijn, als wij eens een hooge krop zetten in een malle bui. Maar het is wel erg als het nooit tot een demasqué komt en wij altijd maar in dien gekken waan voort blijven leven. O, laat ons ophouden met al die fratsen! Wij zijn gewone menschen, wij zeggen en schrijven wel eens mooie dingen, nog meer gemeenplaatsen en ook vele vervelende tirades. Wij doen wel eens ons best en wij laten ook veel in de lap hangen. Wij hebben goede oogenblikken, wij zijn ook vaak erg klein en min. Het zal ons allen goed doen als wij uit de carnaval in de vasten gaan!

Ja, dat demasqué is even een zuur momentje. Wij, dwazen, hebben dat ook alweer interessant gemaakt! Maar dan heb ik dien gelen ridder en die jonkvrouw van de dienbak, dien kerkvader in pels, nog honderdmaal liever dan dat demasqué met voetlicht en reclame! Dat is eenvoudig een verwisselen van domino!

Neen, het eerlijk tegen jezelf te zeggen: ik ben maar een doodgewone kerel, ik speel — maar ik ben geen kunstenaar, ik denk — maar ik ben geen genie; ik spreek... maar ik ben geen Cicero, ik bestuur, maar ik ben geen staatsman, ik heb God lief, maar ik ben geen heilige, ik ben gewoon, heel gewoon, ja, dat valt niet mee. De witte das te moeten losstrikken, de kerkvaderpels weer in de motballetjes te leggen. Wat blijft er over?

Een zieligheidje?
Neen, een gewoon mensch. En God heeft gewone menschen ongewoon lief. Zijn wereld is vol gewone menschen. Zijn kerk is vol gewone menschen! Zijn hemel is vol gewone menschen! N. B.

„tasten“ naar den verborgen zin; maar geval A — zoo vervolgt hij — doet zich voor in het levende heden, wanneer monnik X of zuster II of ingewijde Z een „oogenblik“ beleefd van extase, een „oogenblik“, waarin hij boven de sfeer van het pietepetierig discursieve twisten over letters „uitgeheven“ is, en, ont-heven zijnde, met God verkeert in levend, d.w.z. boven-schriftuurlijk contact. Geval B is dus volgens hem principieel van lager gehalte dan geval A. De gereformeerden daarentegen verklaren in de Synopsi: geval A deed zich voor, toen God een Mozes, de profeten, de apostelen zooveel eeuwen geleden Zijn bijzondere openbaring vernemen liet, doch geval B is er thans, nu Hij Zijn Woord aan het schrift heeft toevertrouwd en ons volautoritair laat zien, hoe Hij in die Schrift aangaande onze controversen beslissing neemt. In beide gevallen is er sprake van een supremus iudex, een hoogsten rechter. Geval B doet in waarde voor geval A niet onder. Geval A behoort voorts tot het verleden, geval B is het onze in het heden.

Er is volgens deze gereformeerden dan ook geen sprake van revelatio specialis continua, d.w.z. van voortgaande bijzondere openbaring; want al moge Prof. Hepp, blijkens publieke mededeelingen, dit begrip trachten in te voeren in onze kerken, zijn spreekwijze gaat toch in tegen de terminologie der vaders, belooft het gevaar, in strijd te komen met hun grondgedachten, maakt in elk geval het verstaan daarvan moeilijker, en dreigt ons te belemmeren in den strijd tegen andere ongereformeerde begrippen, waarin óók gesproken wordt van continueering van Gods werk in het verleden; ik denk hier aan de leer der „creatio continua“, d.w.z. van een voortgaande schepping, waartegen Ch. Hodge moede opmerkingen gaf in zijn Dogmatiek.

Wie nu het gereformeerde volk in dezen verwarden tijd dienen wil, mag van deze dingen niet zwijgen. Er is al misverstand genoeg. Wanneer men bang is, dat onze kerken het gevaar van versteening en vernietigend belooft, dan zegge men niet: „wij strijden voor gezonde mystiek, en wie het woord mystiek in den ban doet, is dus een aanrander van de waarheid Gods; hij roept het oordeel der magereid over onze zielen in“. Het is immers zeer wel mogelijk, dat zij, die tegen het woord mystiek bezwaar inhouden, de gevaren inzien, welke het woord alle eeuwen door in kerk en theologie heeft meegebracht, en ook in dezen de reformatie van het kerkelijk spraakgebruik, en de progressie in het doordenken der schriftuurlijke waarheid zoeken. Wat de anderen onder hun „gezonde mystiek“ verstaan, dat zullen zij liever betitelen met den naam van geloof, of verborgen omgang met God. Het woord verborgen wil dan echter in hun mond niet zeggen: verborgen voor hen, die „de letter“ onderzoeken, doch: verborgen voor den ongelovige en verborgen voor de uiterlijke waarneming. Maar omdat zij weten, dat het hart arglistiger is dan enig ding, en omdat zij bedenken, dat de oude mensch eerst in den dood vernietigd wordt, daarom zijn ze er doodsbenauwd voor, dat ze de worstelingen tusschen den ouden en den nieuwen mensch, en het richtend onderscheiden tusschen wat uit Gods Geest of uit hun eigen boze hart is, zouden willen afdoen met terzijde, of ook achterstelling der Schrift. Integendeel, zoo houden zij vol: wij kunnen niets, dat uit ons binnenste opborrelt, zoo maar aanvaarden als afkomstig van Gods Geest; want, zal het inderdaad van dien Geest zijn, dan moet het kloppen met Zijn Woord, d.w.z. Zijn geschreven Woord, en dan moet het ook daarmee te verifiëren zijn; en daarmee alleen.

Bij dit laatste gevoelen leeft men; maar bij het eerste verkomert de kerk. En wij achten het een direct gevaar voor onze kerken zelf, wanneer menschen, die overigens deze dingen zelf zeer goed weten, niet hun uiterste best doen, om den indruk te ontgaan, alsof ze — natuurlijk geheel onbedoeld — zouden speculeeren op het onverstand van vele overigens goed bedoelende menschen, die het woord „mystiek“ alleen kennen, niet uit oude schrijvers, maar uit wazige, onoordeelkundige gesprekken over hen.

Daarom vinden wij het ook jammer, wanneer de besprekingen over de zielservaringen van menschen, die in een „oogenblik“ een stem van God denken te hebben „gehoord“, in de laatste weken hier en daar schoolloopen door veronachtzaming van hetgeen hierboven gezegd werd. Immers,

- 1o. is er al dadelijk verschil tusschen iemands „zielservaring“ en zijn reflexie daarover; en het wordt haast een ironisch geval, wanneer „mystieke“ „zielen“ daaraan door anderen — die zij „nager“ noemen — moeten worden herinnerd;
- 2o. blijft het altijd een groote moeilijkheid, uit te maken, wat nu werkelijk en wat slechts in de verbeelding werd „ervaren“. Wie maar iets weet van het ingewikkelde complex van het menschelijke zieleleven, schrikt terug voor het acute gevaar van zelfsmisleiding, dat hier optreedt;
- 3o. wordt het zelfonderzoek schrikbarend bemoeilijkt, ja verhindert, wanneer men de menschen, die met dergelijke ervaringen komen aandragen, niet op gereformeerde wijze verwijst naar de Schriften.

En — last not least — let men wel op het fijne puntje? Niemand ontkent, dat een bepaald bijbelwoord op een zeer bijzondere manier in onze gedachtenwereld plotseeling kan worden ingedragen. Maar datzelfde kan gebeuren door een scheurkalenderblaadje, een spreuk op een kerkhof, een vergeelden brief, een herinnering opkomende uit het onderbewustzijn, of door eenige andere langs natuurlijke weg verklaarbare oorzaken. De vraag echter, of de voorzienige God — want Zijn voorzienigheid is een almachtige en alomtegen-

woordige kracht — in zulke oogenblikken met Zijn genadewil, ter uitvoering van Zijn eeuwig welbehagen, en ter legging van den keten des heils, tot zoo iemand gekomen is, die vraag kan men niet beantwoorden, tenzij dan uit de vruchten. Aan de vruchten kent men den boom, niet aan eenige handeling van zaadstrooing, die altijd verborgen is.

Middeleeuwsche mystiek heeft altijd het „zien“ en het „hooren“ van God losgemaakt van de woordopenbaring en van de reflexie, en ze gemaakt tot „oogenblikshandelingen“ in het uur der extase. De antimystisch opgezette redeneeringen van Barthiaansche zijde hebben eveneens de continue openbaringslijn en de continue belijdenisdaad van haar waarde beroofd, om daartegenover óók weer het „oogenblik“ te verheerlijken, waarin de „sprekende“ God door den „hoorenden“ mensch werd verstaan. En, hoewel begonnen met een fel requisitoir tegen de mystiek, vertoonde men niettemin alras het typische beeld der mystiek in zijn eigen constructies. De mystiek was anti-historisch, althans boven-historisch; óók van deze zijde sprak men in gelijken geest. De mystiek hoopte op de één-wording van den sprekenden God en den hoorenden mensch; en óók van dezen kant kwam men tot uitlatingen, die den sprekenden God en den hoorenden mensch „identiek“ verklaarden.

Nu heeft Prof. Hepp onlangs terecht gewaarschuwd, al was het dan ook in verkeerd verband, tegen het „van bakboord naar stuurboord loopen“. Ik ben bang, dat dit gevaar opnieuw acuut wordt, als men, met terzijdestelling van hetgeen hierboven opgemerkt werd inzake de typisch-mystische probleemstelling, de kinderen Gods rusteloos laat heen en weer loopen van bakboord („gezonde mystiek“) naar stuurboord („valsche mystiek“). Of, als men, inplaats van de sterk antimystische betoogen der vaders „uit den bloetijd“ aan te halen, verwijst naar de Ritschilianen, die alle mystiek in den ban deden. Laat men liever het gevaarlijke woord mystiek voorzichtig gebruiken, en het geloof, dat op Gods Woord zich verlaat, den menschen prediken. En in elk geval elkaars meening zuiver weergeven, ook in de probleemstelling.

Te meer is er aanleiding voor deze opwekking, omdat in de jongste gesprekken over de verhalen van iemand, die in een bepaald „oogenblik“ Gods stem „hoorbaar“ vernomen had, het fijne puntje aan de aandacht van sommigen scheen te ontsnappen. Dat was — nog eens — niet, of er geen bijzondere dingen kunnen gebeuren, die een bepaalde bijbelsche gedachte op de consciëntie binden, doch het was dit: of men het recht heeft den Heere, als Hij op zulk een manier, zulk een „oogenbliksmanner“ komt, speciaal daarin en speciaal daarom te eeren als supremus iudex in den strijd van telgen hart met zichzelf, — zulks dan met voorbijgang van wat Hij jarenlang door Zijn Woord in de ernstige roeping door het evangelie tot onze ziel gesproken heeft, als ware dit van geene, of zelfs maar van mindere, en dus niet van verantwoordelijk stellende definitieve betekenis. Wie dat fijne puntje verzwijgt, brengt de kerk niet verder, doch brengt ze terug naar dwalingen, die Gods genade ons reeds lang deed zien en overwinnen. Dwalingen van hen, die het „zien“ en „hooren“ van God losmaakten van den ambtelijken dienst des Woords, en van den regulieren dienst der profetie. Wie zulke dwalingen, al is 't maar door te zwijgen, in de hand werkt, die speelt met vuur. En wie de roeping des evangelies door de letter der Schriften degradeert ten gunste van „oogenblikshandelingen“, die geen enkel bewijs van goddelijkheid in zich dragen, die speelt niet eens meer met vuur, maar heeft het reeds ontstoken en in Gods huis geworpen.

K. S.

2) Het is interessant eens te controleeren, in welk verband Ritsch de mystiek ter sprake brengt. In zijn „Rechtfertigung und Veröhnung“ heeft hij, handelende over „mystiek“ het over:

- den invloed der bekeerdenden en dien van Tauler c.s. in de mystiek (I, 119);
- de mystieke denkbeelden van Martin Moller en Philipp Nicolai (I, 357);
- de mystiek, die van Pictisme tot Aufklärung leidt (I, 372);
- de mystiek van Zinzendorf (I, 595—596);
- de opvatting der reformatoren over het eeuwige leven in tegenstelling met de mystiek (III, 95);
- mystiek en de leer van de rechtvaardiging in het geloof (III, 108); het gaat hier om de op blz. I, 120—356 bedoelde pïetisme en mysticisme inzake den „Busskampf“ (III, 154—155);
- de vrijheid der contemplatie in de Roomsche kerk (III, 172);
- stijgende invloed der mystiek in de lutherse theologie uit het begin der 17e eeuw bij Johann Arndt (I) c.s. (III, 174);
- de leer van de „vergodelijking“ in de westersche kerken (III, 368);
- de reformatische opvatting over het eeuwige leven en de leer van den „Gottesschau“ (III, 467—468).

Avondmaalsstel voor Oss.

In Oss woont een klein gedeelte van de Geref. Kerk te 's-Hertogenbosch. Om den grooten afstand van 20 K.M. worden er geregeld predikdiensten gehouden en sedert het vorige jaar wordt het Heilig Avondmaal er ook bediend, ofschoon de kerk er nog niet geïnstitueerd is. Tot nu toe wordt gebruik gemaakt van het Avondmaalsstel van 's-Hertogenbosch, dat daartoe echter telkens over en weer gebracht moet worden.

Het zou zeer wenschelijk zijn, dat Oss een eigen Avondmaalsstel kreeg. Zou er niet ergens een Avondmaalsstel ongebruikt staan, dat men voor Oss wil afstaan?

Gaarne ontvangt ondergeteekende daarover bericht.

D. DE WIT, Geref. Pred.

1 Maart 1938.

te 's-Hertogenbosch

Gaarne wekken wij onze lezers tot inwilliging van het hierboven gedane verzoek op.

K. S.

wijzen naar hart ligt, om t hoofd moet tri.

t, voor zoover t, steeds „ge- t zijn mystici, oeten hebben. ilisten; in het olastieken, en wleven raken. bedoelen met t: „een var- is“. On-mid- onder middel, er het middel oeken, letters, urself denken; mysticus — o et menschelijk schemen, of voord tenslotte groote sta-in- om aan de t zijn, iets mee n van de ver- n alle Schrift weet bijzonder it boven dat chen van lager itroversen met

p der eeuwen eerde een ver- lat de Schrift hij houdt dus r letters, voor het geloof. En it de mysticus, an letters ooit kunnen zijn? „hoogste“ niet daar zijn, er God tot het tegenover ons werkt Hij niet voorberei- te pas kunnen on-middel- ulke inspraken oogenblik“; n met boeken,

alle letter, ook i noodhulp. De atellingen ver- ing van waar enstelling van

ptredende met hriftuurlijk en vaders spra- ynopsis — over ar: „supremus“, waarin zij dat n bedoeling. In et een koning ak te doen in damen gerez. veeërlei manler n, waarin Zijde rschijnt, en mei l kan handelen, cellen. Maar er of keizer kan . Dan doet hij iemand zeggen, der gezag heeft rkomsten op in- eit. Hij is wel lver, beslissend, de controversen, jft, en de zaak

t ieder duidelijk zijds door den erde. Noem het geval A, en het nu: geval B is e Schriften, en verder zouden

Rex, non tantum utatis suae Inter- gaur, sed etiam z etiam Deus non t voluntatis suae t et Apostolia, et cum per rescripta m nam Ecclesiæ enover die van r van de „letter“, Salvianus en ook t aan een allego- en ander „niveau“ met den „letter- n“) zin te maken r. de Synopsi op er de aangehaalde hen“ zin voorop, keren (I) zin en men allegorie den e theologie wordt